

PART II

Pepe

LUWU LA

Pilar

NAUY LA BANWU BONG

TAGABILI

TAGABILI

Liblu Hanagi Kam Filipino

PEPE LUWU LA PILAR

NAUY LA BANWU BONG

Part II

TAGABILI

translated by
Alfredo Piang and Mariano Antay
and
Vivian Forsberg and Alice Lindquist

published by
The Summer Institute of Linguistics
affiliated with
The University of North Dakota
in cooperation with
The Bureau of Public Schools
and
The Institute of National Language
of
The Department of Education

Manila, Philippines
1955

PREFACE

This translation into Tagabili, a dialect spoken in southern Cotabato, is from the primer Pepe and Pilar Visit the City by Rosa C. Preiser, Juliana Z. Abedesco, Trinidad C. Sion and Nieves A. Austria, illustrated by Sancho Enriquez (Department of Education Manila, 1948). Tagabili songs and poems were substituted for those appearing in the last pages of the reader. This is Part II of the third of the Pepe series of the Philippine Public School Readers in the Tagabili dialect.

The consonants of Tagabili are b, k, d, f, g, h, l, m, n, ng, s, t, w, y, ʔ (glottal stop). All are pronounced as in the Filipino National Language with the exception of f, which is pronounced as in Spanish. Between vowels d is sometimes pronounced as the Spanish r. Stress occurs on the final syllable of the word base. The orthography used in this translation differs from that in previous ones in that word-final glottal stop is indicated while word-final h is not. This is because word-final h disappears everywhere except before pause; in that position a word written with a final vowel is to be pronounced as ending in h.

The vowels a, i, o and u are similar to those in Spanish. e, when preceding y is pronounced as the Spanish e; elsewhere it is pronounced as in the English word let. ɛ is pronounced as the pepet vowel in the Pangasinan language. The o symbolizes the Spanish o and also an o formed farther back in the mouth, pronounced as in the English word cough. In order to avoid using a diacritic on the less-frequent Spanish o to differentiate these sounds we are using one symbol to represent the two sounds. This is an experiment in using the minimum of diacritics in a practical orthography.

The purpose of this publication is to help bridge the gap between the mother tongue, the Filipino National Language and other major languages by making it possible for the student to use his own dialect for the first step--that of becoming literate.

The paper used in this primer was given by the United States Information Service.

KAM TUTUL BÀ KAM NGÀ HAYU

KANAWA LA

22.	Layal bà Banwuhu	122
23.	Kam Ogof Jose Rizal	126
24.	Sangal Hol Noyò Ngà Unge	138
25.	Malon na Kulad	144
26.	Alù Nungal	154
27.	Ni SA Du Kam Hamu Alas Nabò LA Kam Gunù LA	162
28.	Ni SA Du Kamò Katobong Kam Onuk Koyu Kut	169
29.	Ni SA Du Kamonan Du Wak "Wak-Wak"	170
30.	Tau Tam'ba na Kamfong	176
31.	Ni SA Du Kamò Katobong Kam Koyu Kut	188
32.	Lingun Paboli	190-194

HULUNGI SAMFALA KÒ

33.	A ka Là	195
34.	Tanodoam	196
35.	Samfalahi na Mudeli	197
36.	Samfalahi na Tanuladam	197
37.	Samfalahi na Mudeli	198
38.	Samfalahi na Tanuladam	198
39.	Samfalahi na Mudeli	199
40.	Bud Tanodoam	200
41.	Namò	201
42.	Bud Namò	202
43.	Samfalahi na Mudeli	202

KAM TUTUL BÀ KAM NGÀ HAYU

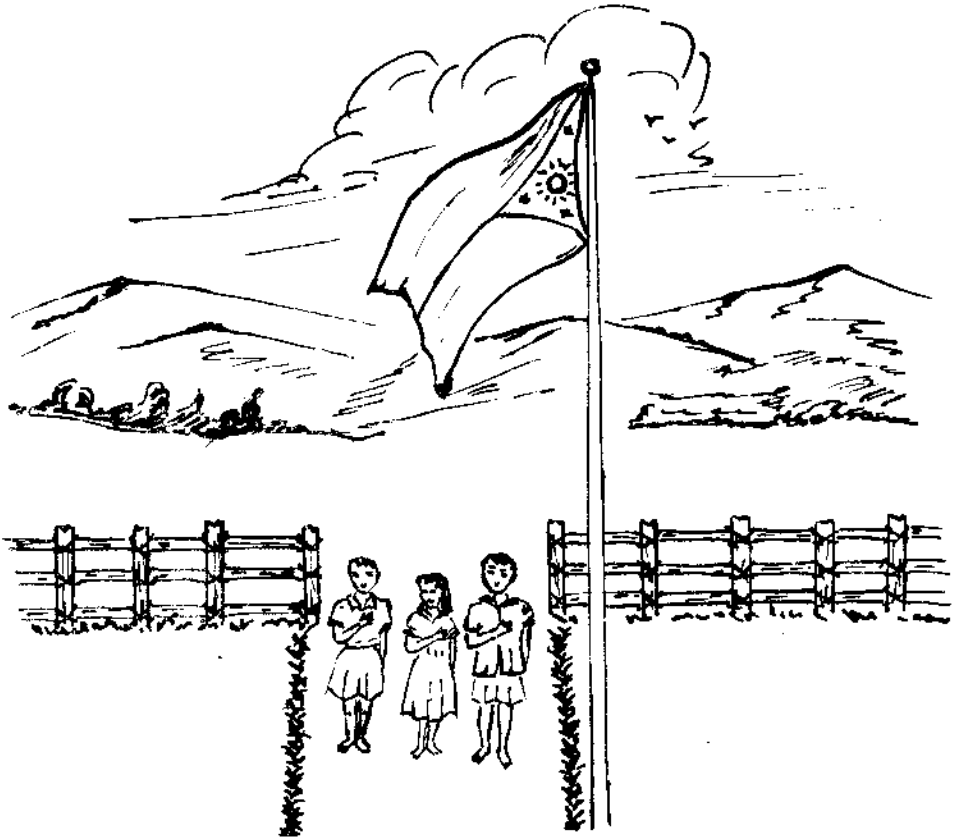
KANAWA LA

Basa

bà kam ngà hayu kanawa la

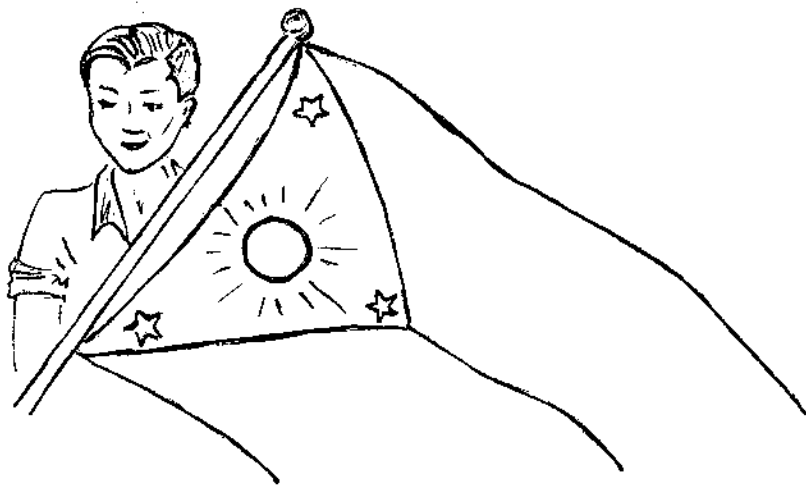
gu bà

Yè Dì Luisa

Layal b̀̀ Banwuhu

B̀̀ nı, layal b̀̀ banwuhu,
Balayu du gotu loyofu.

Ni sa du layal bà banwuhu.

Tanngalam kadaw manong bà

gunuhan bukay!

Talu balotikan.

Tay manong kadaw na kam balotik!

Tay melei katonam du bà gunuhan

bukay!

Hulò, bukay, lamnaw, na melei.

Ni sa du batak layal bà banwuhu.

Kanbong nawahu layal bà banwuhu.

Hulungi kò samudu layal bà

banwuham?

Tanngalam kam ngà logi na kam ngà

libun!

Hulung la samudu layal bà banwu

la.

Tanngalam tay tadang kadà la!

Là kamdol la.

Tanngal la bà layal.

Sudu la sigal kuwanan la.

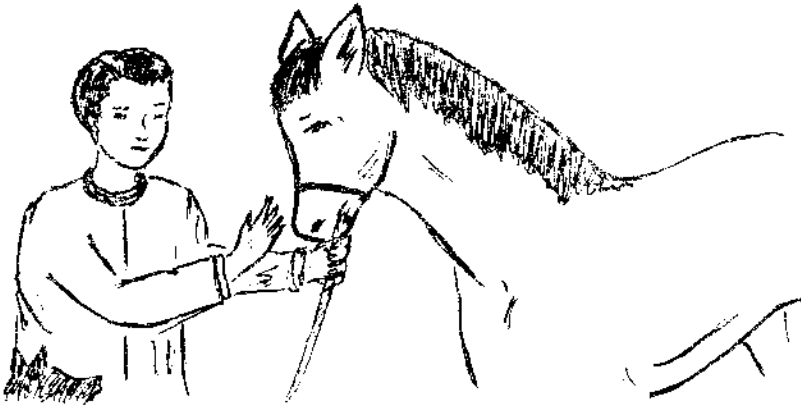
Mon la:

"Bà ni, layal bà banwuhu,

Balayu du gotu loyofu."

José Rizal

Kam Ogof Jose Rizal

Hanà kudà Jose Rizal, wan ogofan
kudà.

Tay kabong nawahan du kudà yo!

Tay moyò samakay du kudaan.

Jose ogofan ohu.

Boluy ohuhan Osmond.

Tay ohu bong Osmond, na hitam.

Tay kabong nawa Jose du Osmond.

Sok mogow Jose tay noyoan ka wan
ohu mung du!

Sotu kadaw bā yo mon Jose bā

kudaan,

"Geheli, kudà udiu.

Sanakayu u kamdaw ni."

Kudà udi tanngalan Jose.

Kamotuk kuluhan.

Keng kò wan monan,

"Yo sa na.

Sanakayam o ni.

Moyoa kasanakayam o."

Omin Jose mungol kaOmond.

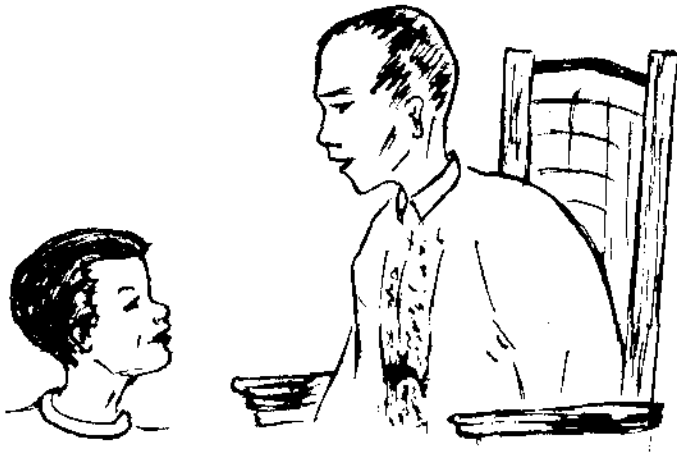
Mabak,

"Wuw! Wuw! Wuw wuw!"

Keng kò wan monan,

"Yo sa na.

Hamungam ou."

Jose maloy abà gunu tanngalan
maan.

Maloy alam dafel maan.

Tonan maan miyon ta banku bong.

Mon Jose,

"A Mà, sanakayu kudà udiu
halafus ní.

Moyò mung do Osmond.

Hamungam do kò?"

Tay lağan mà Jose tamngal abà
ngaan.

Omin mà Jose mon du,

"Jose, hanwaham kam ogofam
olon sulek.

Sanakayam ngà kudaam kamdaw
ni.

Beam hamung Osmond.

Kò nabakan ngà kudaam.

Kò maloy ngà kudaam.

Batangi.

Ka budi mogow haya.

Hamungam Osmond.

Beam sanakay ngà kudaam.

Hanuam bà gunù.

Hamungam kam ogofam olon
sulek."

Sanfulek Jose ogofan,

Monan mò kangà kudaan,

"Geheli. Lamwot ta na.

Sanakayu u."

Monan mò kaOsmond,

"Là, là Osmond.

Bei mung do.

Haya luwu ta tahà lan ta

mogow.

Bada kamdaw ni nui bà gunù."

Mabak Osmond,

"Wuw wuw wuw!

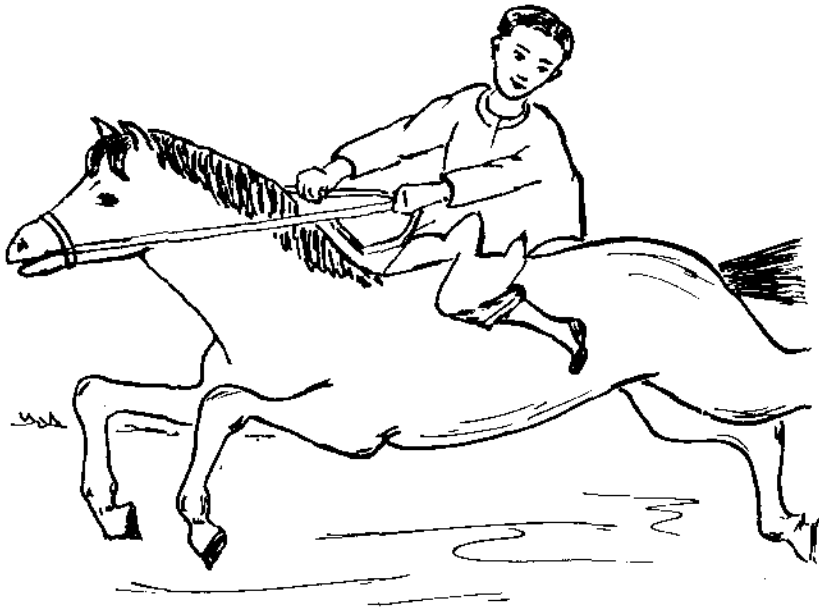
Wuw wuw wuw!"

Keng kò wan monan,

"Yo sa na, Jose.

Todoa nù bà gunù.

Haya munga kom."

Jose notunan kudaan.

Lamwot maloy.

Sabol haganag. Sabol maloy.

Mon Jose,

"Tay moyoa samakay kudau!"

Halafus bà yo Jose tanomoan kam
obunan na kam onukan.

Wan kam obun bukay na kam onuk
mò kam ogof.

Banlayan lu halay na silà mò
tanukò la.

Sohulan abà tonok halay na silà.

Kam obun bukay ton la du.

Moyong la laan tamukò.

Kam onuk ton la halay na silà
bà tonok.

Maloy la tamukò.

"Mmm! Mmm!" mon kam obun.

"Yak! Yak!" kamlak kam onuk.

Yo sa du mon la bong hayu bà
Jose.

Ominan kol Osmond, ohu Jose.

Tay mabaki!

Keng kò wan monan,

"Hatifasa lamwot mogow."

Mon Jose,

"A! Yo sa na, Osmond.

Tangonu koyoam mogow.

Bada tanay sangiyoku kam

obunu na kam onuku.

Tanomou lu silà na halay.

Banlayu lu el mò ninum la.

Olohu hamsù el lam hugad

tonok."

Jose hamsù el lam hugad tonok.

El mò ninum kam ogofan.

Ominan mon mò kaOsmond,

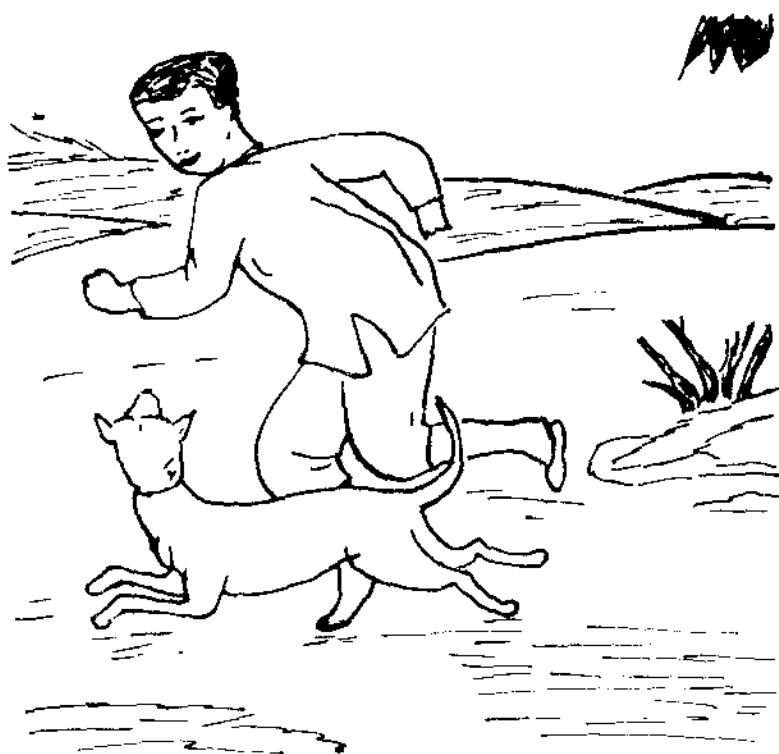
"Lamwot ta na."

Todò la lamwot.

"Wuw wuw wuw!" mabak Osmond.

Tay haligal Osmond.

Tay haligal Jose sanean.

Jose luwu la Osmond lamwot la
tahà lan la.

Mogow la abà taniba.

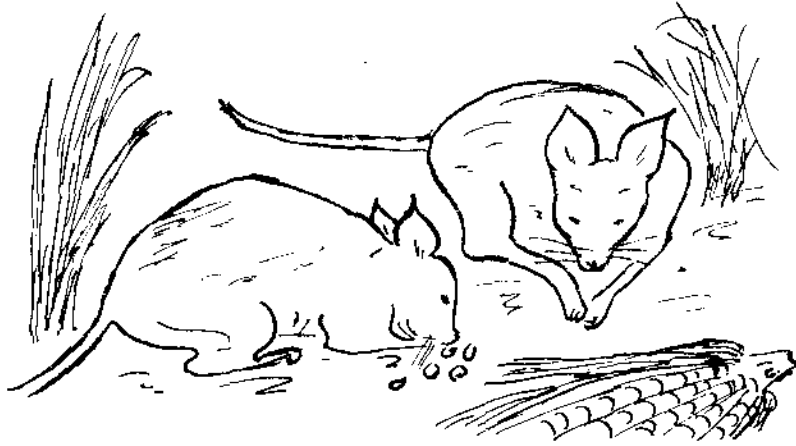
Maloy la lamwot bà sotu taniba
na bà kam dumu taniba.

Tay maloy la!

Tay haligal la!

Omin Jose tamudà du baki.
Tudaan mayuk abà taniba.
Maloy Osmond nahan anuwa baki.
Hulekan abà Jose.
Tay mitag Osmond.
Lamfan Osmond ta banas.
Lamfan Jose ta banas sanean.
Tay kalitag la.
Tay lagan kalfan la.
Omin la mulek.

Kanbong nawa Jose kam ogofan.
Tay kasagifaan kul.

Sangkal Hol Noyò Ngà Unge

Makan silà Ngà Unge.

Tanfalok Ngà Unge kakanan silà.

Monan, "A Yè, tilowi samngal dou
kun. Moyoa mungol sangal
tilob."

Mon. Yè Unge, "Là samngala, Nòà
Unge. Yaka hulunga.

Mogowi alam noma.

Sanolokam kam waam lam noma
samngal beeam."

Lamwot Ngà Unge Alam noma.

Mit silà.

Gasalongan wak lam noma.

Monan,

"A Yahan Wak, tilowi samngal

dou kun. Tilowi samngal.

Banlayu u silà sok hayu

sangalam."

Yahan Wak lamwot mananga.

Nabutan samngal.

"Wak wak!" monan.

Mon Ngà Unge, "A Yahan Wak,

Là moyoa du sangalam.

Là banlayu kom dou silà."

Ominan lamwot.

Ngà Unge gasalongan ko.

Monan, "A Yahan Ko,

Tilowi sangal dou kou.

Tilowi sangal.

Banlayu u silà sok hayu

sangalam."

Yahan Ko lamwot mananga.

Nabutan sangal.

"Ko ko ko!"

Mon Ngà Unge,

"Là moyoa du sangalam. Là

banlayu kom dou silà."

Ominan lamwot.

Monan,

"Yè Unge là hulungan sangal.

Yahan Wak là hulungan sangal.

Yahan Ko là hulungan sangal."

Ngà Unge gasalongan onuk koyu
udì.

Sanolokan onuk koyu udì,

"Tadu boluyam?"

Mon onuk koyu udì,

"Boluyu Holò Udì."

Sanolok Ngà Unge, "A Holò Udì,

Tilowì samngal dou kun.

Tilowì samngal.

Banlayu u silà sok hayu

sangalam."

Holò Udì lamwot mananga.

Nabutan samngal,

"Ti-ti-ti-tiyu!

Ti-ti-ti-tiyu!

Ti-ti-ti-tiyu!"

SANMOAN SAMNGAL HOLD UDÌ.

"Ti-ti-ti-tiyu!

Ti-ti-ti-tiyu!

Tay haligala ou!

Nua lam banas.

Tay haligala ou ni bà

gunuu lam banas."

Mon Ngà Unge,

"Yahan Wak samngal beleu.

Là noyou du sangalan.

Là banlayu du silà.

Yahan Ko samngal beleu.

Là noyou du sangalan.

Là banlayu du silà.

Noyou sangalam.

Bong hayu sangalam."

SANMOAN SAMNGAL HOLD UDÌ.

Ni sangal sangalan:

"Bong hayu! Bong hayu,

Ngà Unge.

Bong hayu, bong hayu bà

silaam.

Tay masahi uu, Ngà Unge.

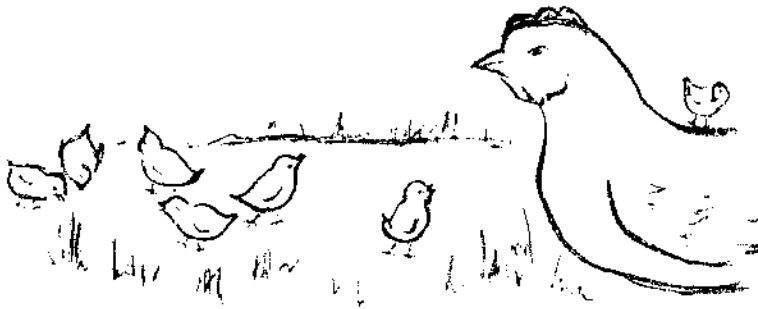
Tay masahi uu.

Tay haligala bà gunuu

lam banas."

Ni sa du sangal hol noyò

Ngà Unge.

Malon na Kulad

Malon wan ngaan hitu.

Luwu la kam bulow.

Fat la kam melel.

Fan sotu hitam du.

Kadè kam ngà onuk sal landay la--

kadè la hitu la.

Sal hayu kamò la kam ngà onuk--

kadè la hitu la.

Bada moyò la makan.

Tay moyò la makan!

Malon na kam ngaam nù la bà
galdin.

Nù la lam banas laan manggà
bong.

Sotu halafus bà yo Malon lamwot
mogow bà galdin.

Kam ngaan mung du --
kadè la hitu la.

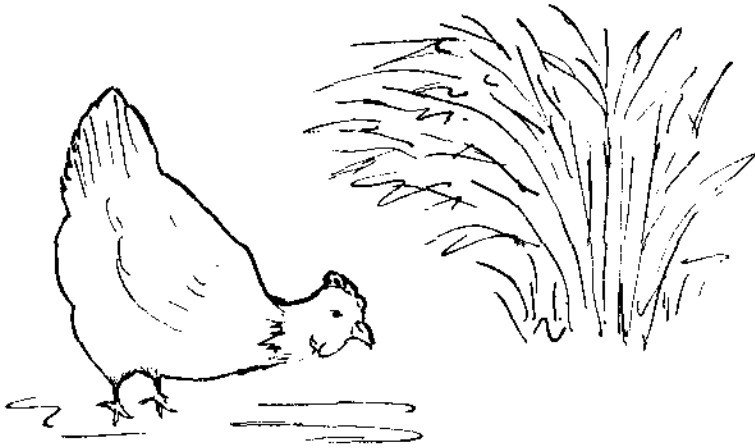
Bà baklan ton la kam silà lam
banas.

Tay kahaligal kam ngà onuk!

Tay kahaligal la maton la wan
kan.

Tay kakan la!

Gotu kan la silà ton la lam
banas.

Malon mulek abà gunù.

Kam ngaan hitu mung la du.

Moyò la ka wan dù sila mò kan la.

Mon la, "A Yè, là gablaan belè

ma kan. wan duan silà

ko?"

Mon Malon,

"Kam ngà onuk, nù ya kani.

Naw bud mabal ka wan dù silà."

Omin Malon lamwot mulek abà

galdin.

Kulad nù bà galdin.

Nù lam tonok.

Sabol halsut ata gu lam tonok.

Moyò tamngal longit lamnaw.

Moyò tamngal galdin tilob.

Malon tonan kulad bà galdin.

Mon Malon,

"Gunuham solu da, Kulad?

Ni tay hayu halafus."

Mon Kulad,

"A, yo sa na.

Longit lamnaw tilob.

Tay tilob galdin."

Mon Malon,

"Lonrit tay tilob.

Galdin tilob sanean.

Bada naham atanngal wan tilob

nù bà gunù.

Hitu la kam ngà onuk tilob.

Mungi do naham atanngal lu."

Mon Kulad,

"Tulonam dou kamò ngaam."

Mon Malon,

"Hitu la kam ngau.

Fat la kam melel.

Liwu la kam bulow.

Fan sotu hitam du.

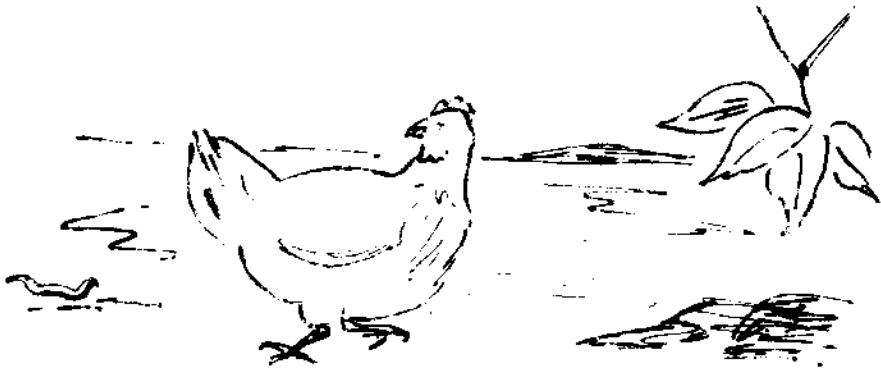
Kadè la sal landay.

Nù la lam banas laan manggà

bong bà kalohok galdin.

Mungi do naham ahaneneg lu--

hitu kam ngà onok tilob."

Kulad mung kamalon.

Malon mogow masalò.

Kulad là mogowan halung.

Monan,

"Moyoa tamngal kam ngaan tilob.

Bada là halung kogowa."

Mon Malon,

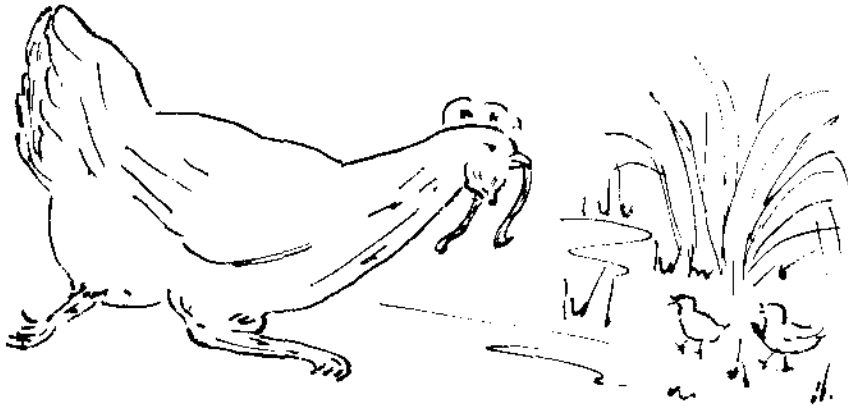
"Tanobongu uu.

Nangau uu bà sumungu."

Mon Kulad,

"Tay hayu, Malon.

Tay masahi!"

Nangà Malon kulad bà sumungan.

Tay maloy.

Maloy adà kam ngaan lamnak.

Tay haligal kam nra onuk lamnak

adà yè la.

Nra onuk melel sanolokan,

"A Yè, wan nuwítam kum kò

silà?"

Ngà onuk bulow sanolokan,

"A Yè, wan kò nuwitan kum kan?"

Ngà onuk hitam tonan kulad nù bà

sumung yean,

Tanabahan kam libunan na kam

lorihan,

"Neneg ya!

Yè wan nù bà sumungan.

Wan kò kan?

Wan kò kulad?"

Tay halayam kulad!

Kam ngà onuk kan la.

Sal tilob la kam ngà onuk.

Tay hayu kamò kam ngà onuk.

Bada moyò la makan.

Alù Nungal

Tay manong kadaw.

Bakokò lamwot halwà mabal kan.

Moyò mabal hait mò kanan.

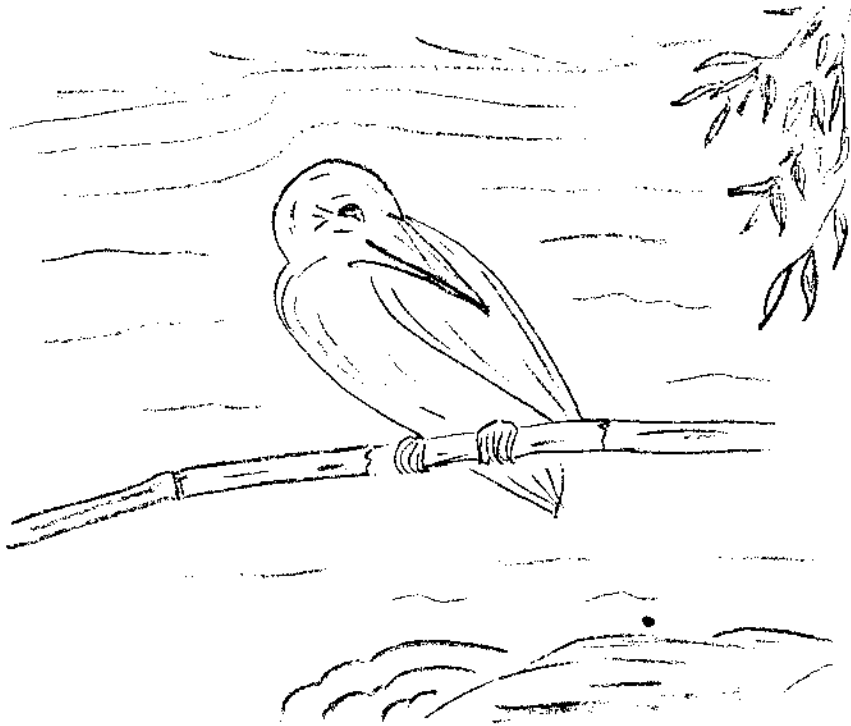
Tay lagan kadafan kalohok el.

Tamngal katakilil alam el.

Ominan tamngal du setu matahan.

Sanmoan tamngal.

Bada là wan tonan hait lam el.

Ominan mon du,

"Là buda tamngal lam el na.

Nawa nisik bulu."

Na nabutan misik du bulan.

Bakokò tay lapan kisikan du
bulan.

Timbowan bà yo wan gungolan
muni.

Gungolan uni lakawas el.

Boluyan tu?

Samanil tanggalan boluyan tu.

Tonan wan hitam lam el.

Sananilan hakengel.

Bud sananilan hakengel sotu
matahan.

Tay lagan kasanilan du.

Kamdol lam el.

Ominan hatanà.

Mon BAKOKÒ,

"GAHALDAMU dilò alù."

TAMABA,

"Tilob! Tilob!

TAY tilob!"

Mon hitam nù lam el,

"A BAKOKÒ, tADU tilob?"

Omin BAKOKÒ mon du,

"Dang tangonu hitam nù lam
el. Boluyan alù."

TAMABA,

"Kuwangam, alù.

Kuwangam tay tilob halafus
ni.

Moyoa bud tamngal."

Mon alù,

"Mogowa ata el anì bud

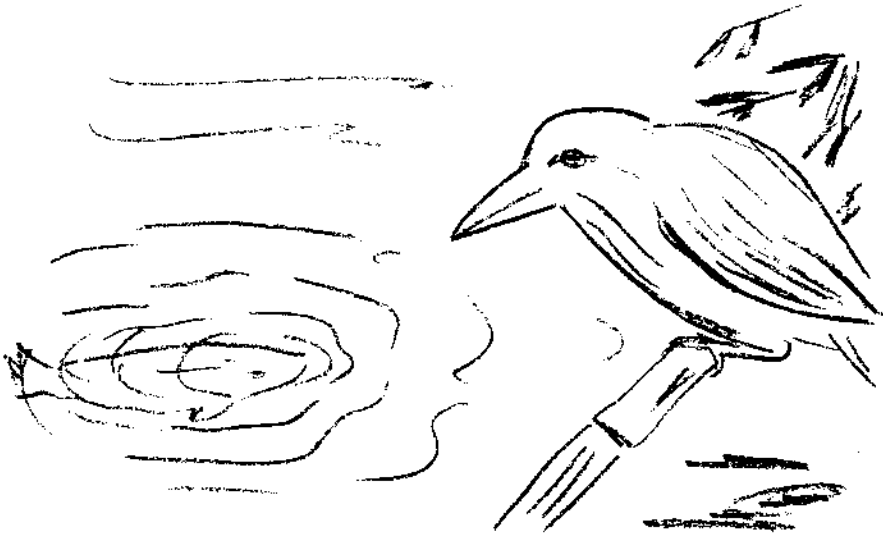
hatangalu kom kuwangu."

Omin alù nungal haltow ta el.

Mon Bakokò,

"Là nol tonu du kuwangam.

Moyoa tamngal du bà kadaw."

Alù nungal haltow ta el.

Kadaw manong ata kuluhan.

Nanongan ta ikongan.

Nanongan ta kuwangan.

Omin alù nungal mon du,

"Dang tonam o na kò?"

Dang tonam kuwangu kò?"

Omin Bakokò mon du,

"Yo na! Yo na!

Dang hol tonu u na.

Dang tonu kuluham.

Dang tonu ikongam.

Dang tonu kuwangan.

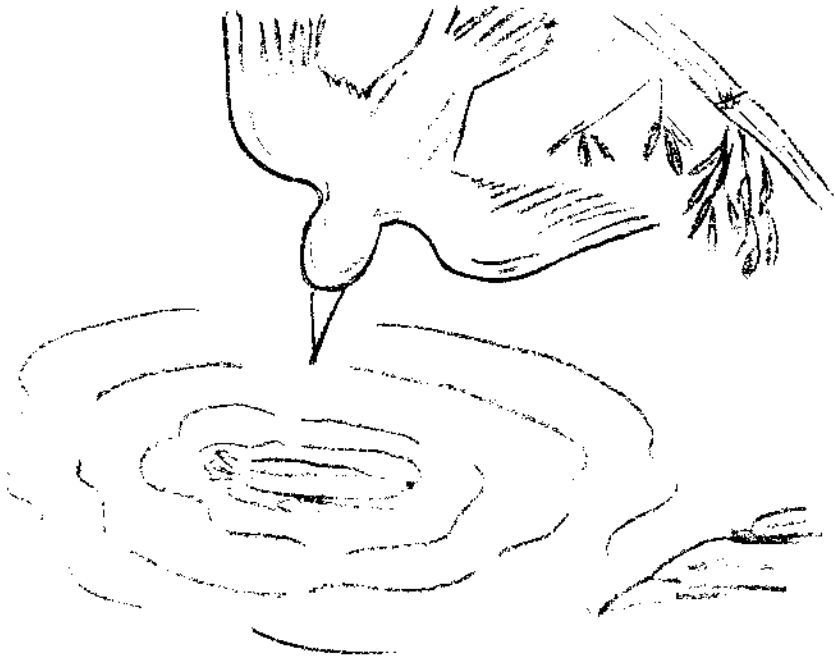
Tay tilob maton du nù bà kadaw."

Alù nungal haltow ta el.

Tay lasan kahaltowan.

Kadaw nanongan ata kuwangan.

Kuwangan tay tilob maton du bà kadaw.

Bakokò sananilan sotu matahan.

Bakokò bud sananilan sotu matahan.

Moyong hatabak alaan--

alaan bà alù nungal.

Gutahan alù nungal. Nangaan

na kanan.

Kodahan alù nungal!

Tay nungal!

Ni Sa Du Kam Hanu
Alas Nabò la Kam Gunu la

Tahayu ha kani kam hanu nù la
bà kam gunù udì la. Wan gunù la
kimuhan kam botu, kam baki, na kam
doun. Namò la kam gunù la ta
halak bà kalohok el.

Moyò el kam hanu. Moyò la
sulif lam el.

Sotu kadaw mon hanu bong,
"Lamwot takuy na. Sulif takuy."

Ngà hanu gungolan mon hanu bong.

Monan, "Moyoa mung kuy.

Moyoa mung kuy sulif."

Mon hanu bong,

"Là. Tolohi udi.

Là hulungi sulif.

Nui bà ni.

Sangiyokam gunù namò takuy

talak halak."

Lambang nawa ngà hanu. Là moyoan
nù bà gunù. Moyò mung kam hanu
bong sulif.

Nabutan makik ngà hanu.

Ngà hanu nù bà gunù.

Kadè kam hanu lambang maloy
la alam el. Tay la moyò sulif
bà el. Sanmò la sulif.

Mon la, "Tay haligal ka sulif
takuy lam el."

Bada gungol la ngà hanu.
Gungol la tamaba,
"Ofi! Ofi!"

Kam hanu bong lamwot maloy
hafalung gu bà el. Maloy la mulek
abà gunù la. Dang kakol la ditu
kam gunù la laan duan.

Mon kam hanu bong, "Nù sa du kam gunù takuy? Nù sa du kam gunù takuy kimhan kam botu, kam baki, na kam doun namò takuy talak halak?"

Mon ngà hanu, "Kam gunù takuy dang malob. Tay bong ofi! Là gahatayu du. Tonu malob kam gunù takuy. Dang malob kam gunù takuy."

Lambang nawa kam hanu bong.
Tay lambang nawa la. Kam gunù la dang malob. Là tangon la du kamò du.

Ngà hanu lambang nawahan sanean.
Laan dù gunuan. Nabutan makik.

Kadè la hanu gotu lambang
nawa la. Là tangon la du kamò
du. Laan dù gunù la na.

Omin la gotu bud mò. Mò la
kam gunù lomi. Kam hanu bong
tanobong la ngà hanu. Kamoan
ni kat na sotu kul wan gunù la.

Sotu kadaw bà yo mon ngà hanu,

"Hulunga na sulif. Lamwota sulif
kamdaw ni. Alas nuwitu gunuu. Là
moyoa kamalob. Sok tabalu bà ni
kò bud malob kò wan bud ofi."

Lamwot bà el ngà hanu alas nuwitan
gunuan. Hanu bong ton la lamwot.

Mon kam hanu bong, "Lamwot takuy
bà el. Sulif takuy. Alas nuwit
takuy gunù takuy. Tangama la kò
wan bud ofi."

Kadè kam hanu bong lamwot la
abà el. Alas nuwit la gunù la.
Nabò la kul gunù. Sulif la lam
el igoan nù ta kuwang la gunù la.

Kam hanu bong na ngà hanu
sulif la. Sulif la lam el igoan
nù ta kuwang la gunù la. Sulif
la lamibut.

Ni kamoan ni ton ya kam hanu.
Nabò la kul gunù. Sulif la igoan
nù ta kuwang la kul gunù.

Ni Sa Du Kamò

Katobong Kam Onuk Koyu Kut

Kam onuk koyu wà takuy. Samngal
la belè takuy. Noyò takuy sangal la.

Kam onuk koyu muwit la lam hulu
bà kam dumu banwu. Mit la lam hulu
anì wan hulu bà kam dumu banwu.

Kam onuk koyu makan la kam kulad.
Kam kulad là wà takuy du. Kan la
kam hulu bà galdin.

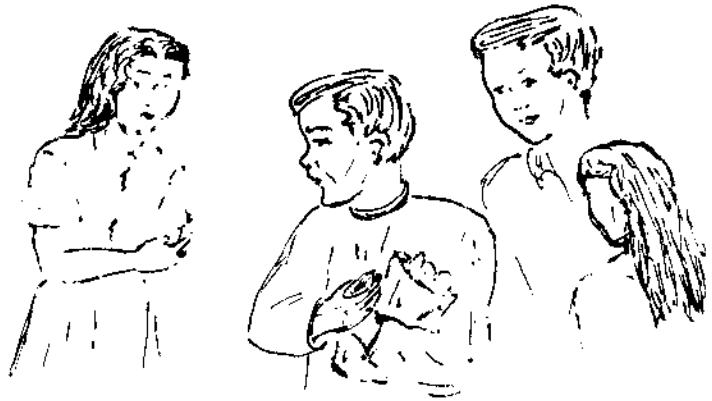
Kam onuk koyu tanobong la takuy
na bud tanobong takuy lu sanean.
Hol sangifà takuy kam onuk koyu
ogof takuy. Na hol tanomò takuy
lu na banlay takuy lu el. Na hol
halo takuy kukub la.

Ni Sa Du

Kamonan Du Wak "Wak-Wak!"

Tahayuha kani wan neà udi. Neà
là hayu kanawahan. Moyò makan.
Sanmoan makan. Gotu kanan dulsí
banli yeàn. Gotu kanan hanyalam
banli yeàn. Là banlayan du kam
tuwoguhan na kam libunan dulsí. Là
banlayan kul balù olohan sotu hanyalam.

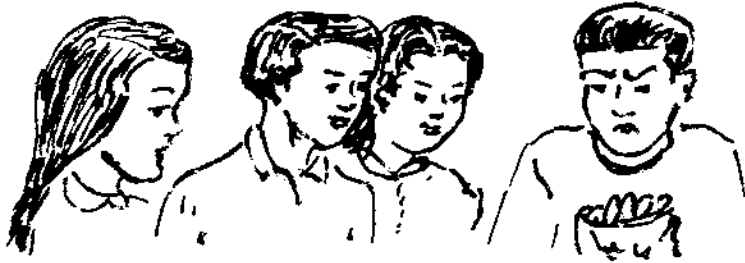

Sotu kadaw na ni ngà sidak kamò
wan dulsihan. Kam tuwoguhan na
kam libunan mani la belean kam
dulsi.

Bada monan, "Bea! Bea! Bea!
Ni dulsi ni dou. Kadean dou!"

Sotu kadaw ni nzà sidak kamò
wan kanan hanyalam. Kam tuwoguhan
na kam libunan mani hanyalam.

Bada monan, "Bea! Bea! Hanyalam
ni dou. Dou! Dou! Kadean dou!"

Ni ngà udi là haligalan. Laan
dù waan. Laan dù dumuhan safalwa.
Kam tuwoguhan na kam libunan là
kanodu la du. Tay sidak kamoan.

Ni ngà sidak kamò bamli lubad.

Kam tuwoguhan na kam libunan
mani la belean,

"Banlayam mi kun lubad."

Bada ngà sidak kamò monan,
"Bea! Bea! Ni lubad ni dou funan.
Dou funan! Dou! Kadean dou!"

Ngà sidak kamò tilowan maloy.
Lamwot gu bà kam tuwoguhan na kam
libunan. Nuwitan lubad. Kam
tuwoguhan na kam libunan kantas
du.

Tanaba la,
"Banlayam mi kun lubad."

Ngà sidak kamò hanlosan maloy.
Lanbosan maloy. Là tonan du lanan.
Maloy abà abì hanok using. Batang
alam abì hanok using afat là budan
galwà.

Ngà sidak kamò dang mam nù
lam abì hanok using. Kam tuwoguhan
na kam libunan maley la atu bà abì.
Sananil la alam abì hanok using.
Là bud ton la du tuwoli la. Ton la
wan hitam. Sun du kò using. Keng
kò onuk koyu.

Onuk koyu sa du! Onuk koyu
hitam. Moyong lamwot halwa gu
lam abì.

Monan, "Wak-Wak!"

Kam tuwoguhan na kam libunan
mon la, "Deka kò tuwoli takuv.
Gungol ya onuk koyu monan,
"Wak-Wak! Dou! Dou!"

Dang ton ya kò onuk koyu
hitam? Dang ton ya kò moyong
lamibut? Gungol ya kò gal
monan, "Wak-Wak! Dou! Dou!"
Onuk hitam ni boluyan wak.

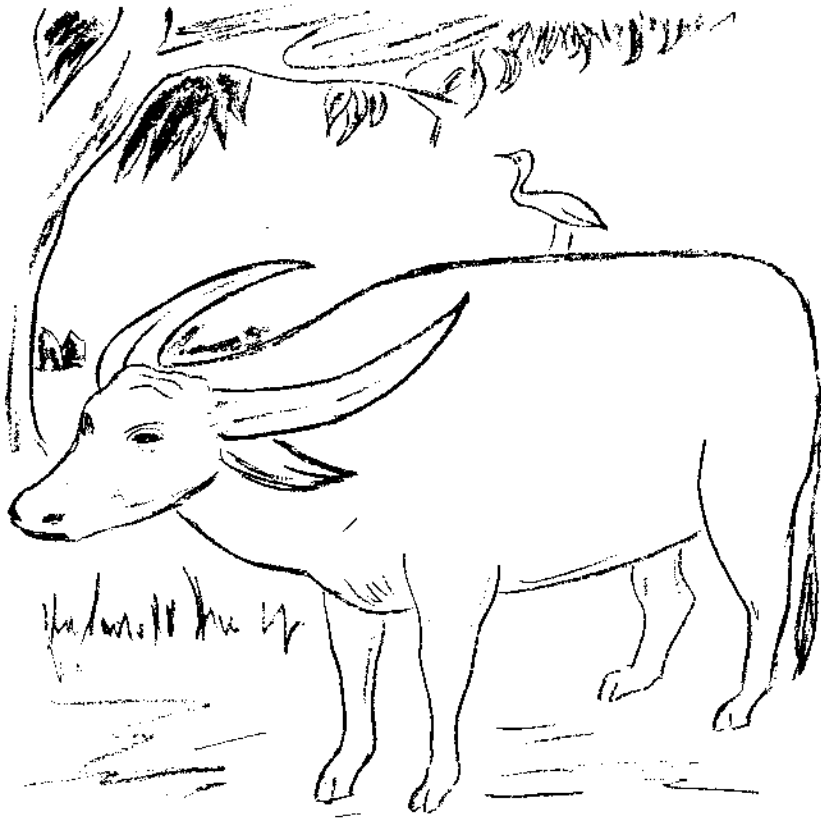
Tau Tamiba na Kamfung

Wan luwu wà. Sotu kalambaw tuha. Na sotu onuk kalambaw bukay, boluyan kamfung. Nù la lam taniba.

Sotu kadaw bà yo mon kalambaw, "Tay tilob kadaw! Tilow ta mogow."

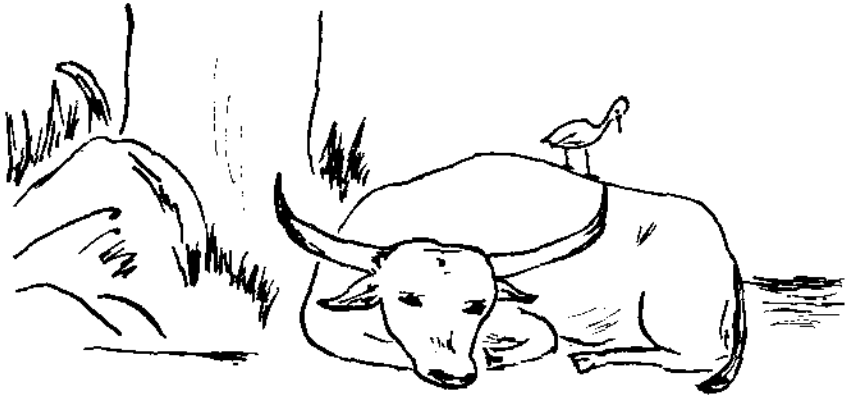
Mon kamfung, "Moyoa bada là gogowa. Là gasangadu kahalungam."

Mon kalambaw, "Sanakayam o ta kuwangu."

Kalambaw nuwitan kampung.
Hanuan ta kuwangan. Sanmoan
mogow. Tay mogow mayuk. Tay
mitag.

Ominan mon du,
"A WÀ udì. Danga mitag na.
Moyoa lamfan."

Mon kamfung, "Tanngalam tay
landay gunuhan golung. Tay mingal
gunù lamfan. Lamfani na tungoi
laan manggà ni. Là tungoa.
Sangiyoku uu."

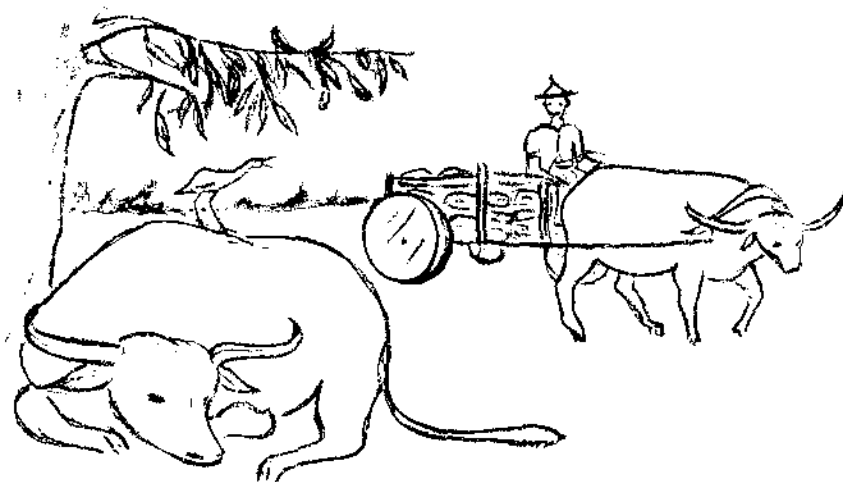
Là laganan tungò kalambaw.
Kamfung madà ta kuwang kalambaw.

Monan, "Sangiyoku wau."

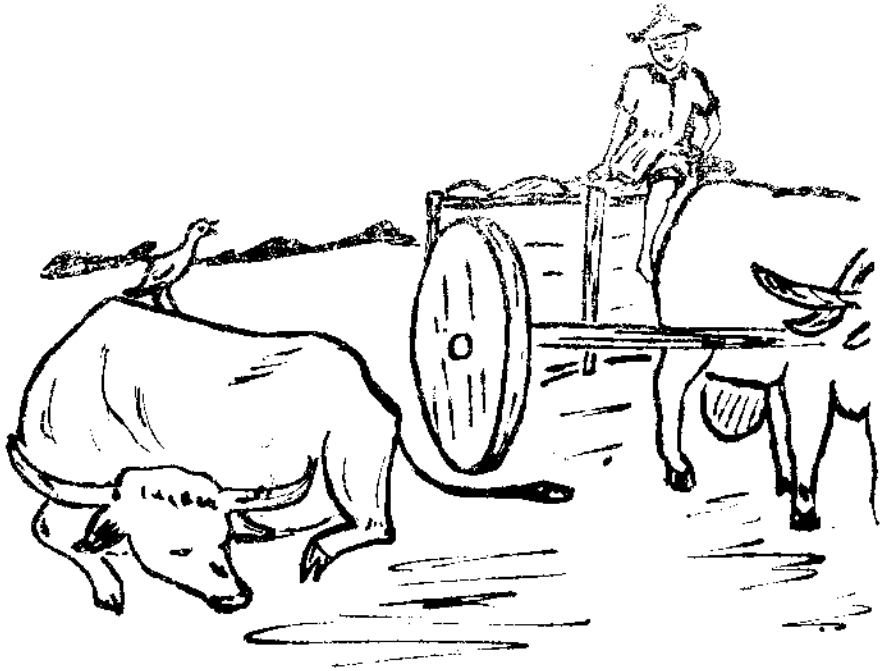
Kadang tau tamiba mius.
Nuwitan halayan abla banwu bong.
Tay dè sakù halay nù lam
kalitunan.

Tanayan là tonan du kalambaw
tungò bà olung manggà. La tonan
du kamfung nù ta kuwang kalambaw.
Kamfung sangiyokan waan.

Tau tamiba nabutan mogow laan
manggà. Moyò hagolung. Bada
kamfung tamaba, "Madohi! Madohi!
Ehe kun. Hatinofi. WÀ kalambaw
tolo tungò."

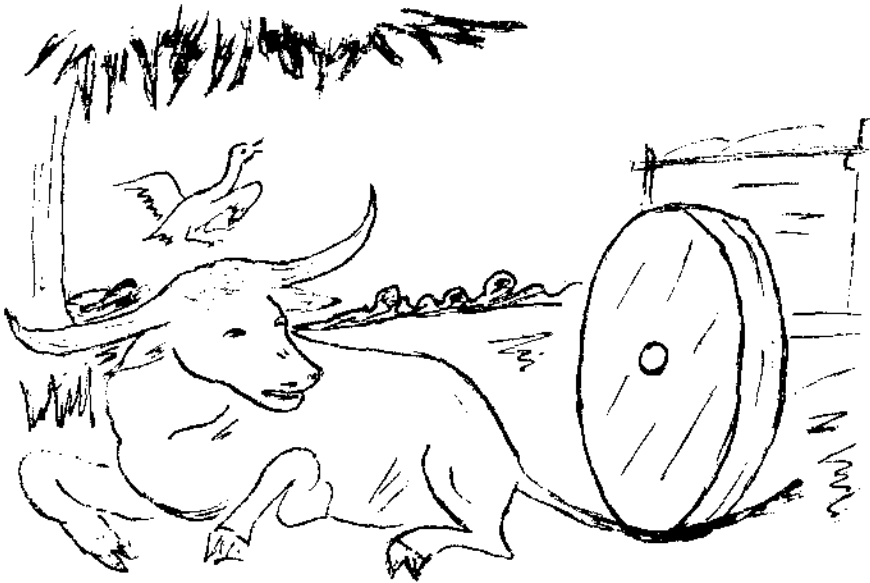
Tau tamiba hasangul. Tonan
kamfung. Bada hanlosan kogowan.
Hanlosan kogowan laan manggà.
Hanlosan kogowan bà gunuhan golung.

Kalikò kampung. Kanikoan
tau tamiba.

Bada haltè, "Madohi! Madohi!
Madohi monu! Naham hatungo wà
kalambaw kamdaw ni."

Kamuli tau tamiba na monan,
"Halowon, kampung. Tadu kamoam du?"

Halos tau tamiba mogow galinà
kalitunan ikong kalambaw.

Batik kalambaw.

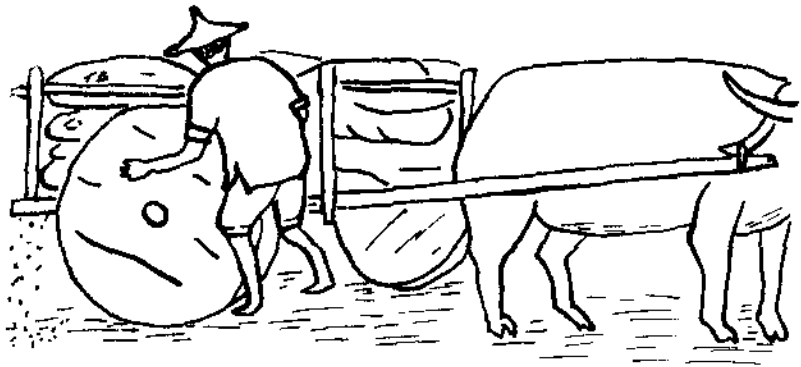
Makik, "Adey! Adey! Kamaan
ikongu!"

Hanlos tau tamiba kogowan.
Tamngal samfulek na kamuli abà
kam luwu wà.

Mon kampung abà kalambaw,
"Nui kani, wà. Moyonga huli abà
tau tamiba. Naw hanowon sa kun."

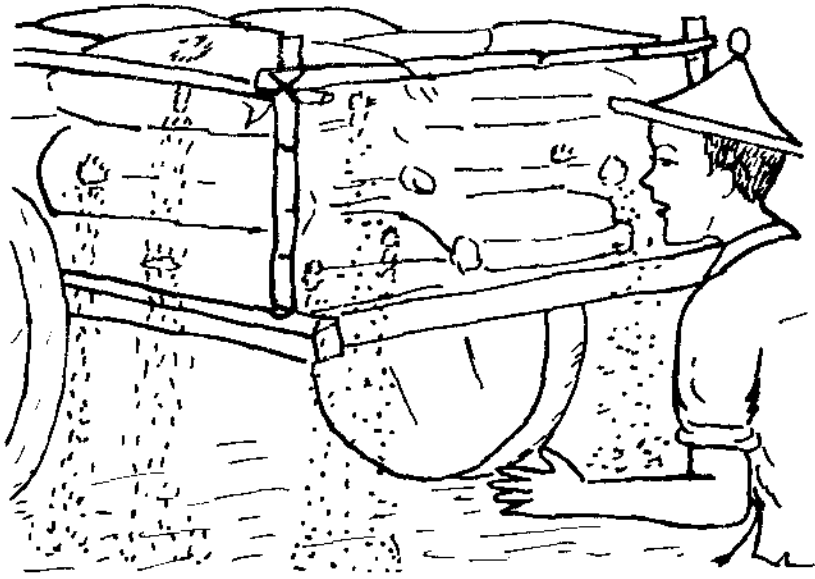
Moyong huli abà tau tamiba.
Là dangan tahà lan kalitunan tau
tamiba. Kampung moyong abà
kalitun. Madà ta sakù halay.
Nabutan mò sol bà sakù halay.
Na moan tay dè sol bà kam sakù.
Gotu midus kam halay.

Kadang tau tamiba wan gungolan
muni. Hadaan kalitunan.

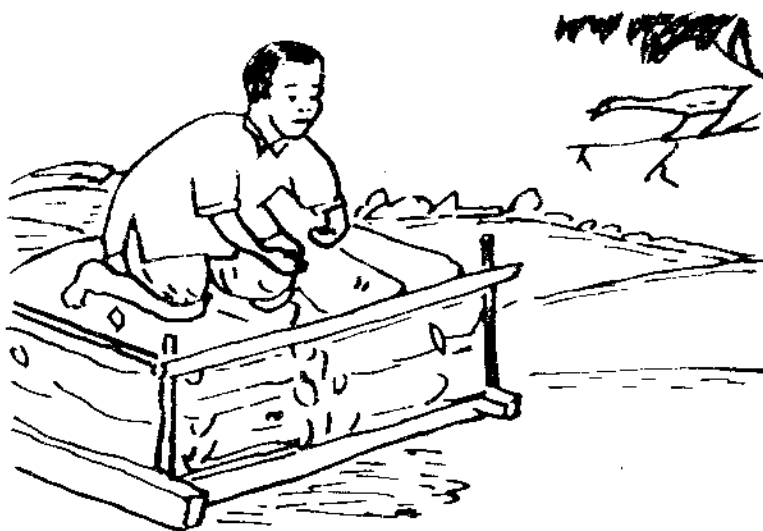
Monan, "Tadu muni? Tadu tu?"

Tanngalan sakù halayan bà
kalitunan. Tonan halay mudus bà
kam sol.

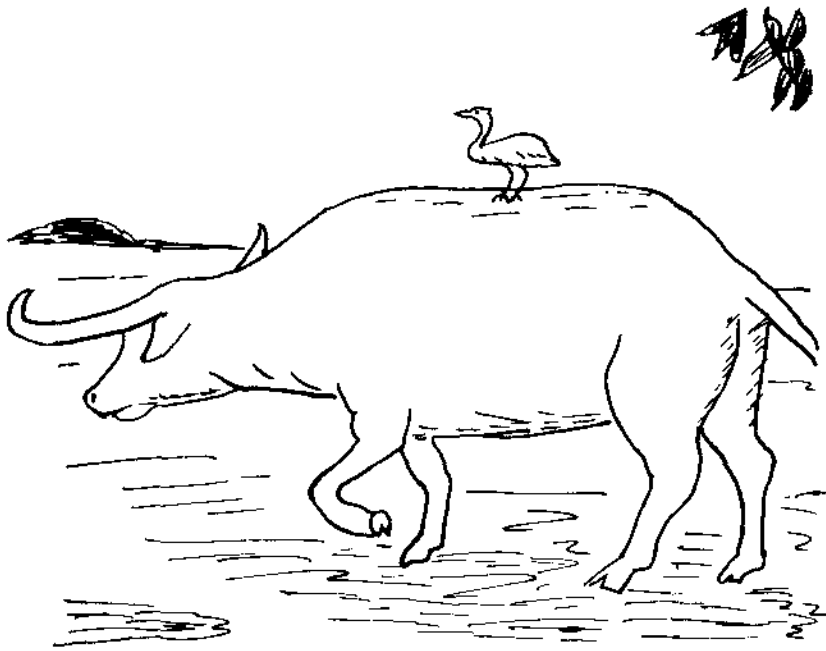

Haltè, "Dey ya halayu! Dey
ya halayu! Gotu mudus!"

Makaf ata kam sakù. Tilowan
tò masang kam sol sakù. Bada
gatufi. Tay bong dang halay gamà.
Tay luduk blà tonok!

Tamaba kamfung, "Ngam, Tau
Tamiba, là toloha udi hamowon kom.
Là budi hagalinà ikong kalambaw.
Tanngalam kun. Balù kamfung bong
tobongan kawaan."

Kamfung moyong mulek abà
kalambaw. Tulonan kakalambaw
kamoan sol kam sakù halay.

Kam luwu wà hatifas la mogow
abà gunù la bà taniba.

Mon kalambaw, "Sanakayam o
ta kuwangu. Tay hayu wà uu."

N1 SA Du Kamò

Katobong Kam Koyu Kut

WÀ takuy kam koyu. Gal takuy
hagolung laan la. Banlay la takuy
bungu.

Kam manggà bong banlay la takuy
kam manggà melel.

Kam tafayà banlay la takuy kam
tafayà lamnaw.

Wan kam hulu keng kò koyu.
Soging hulu keng kò koyu. Banlay
la bungu mò hayu kan. Wan soging
melel. Wan lamnaw. Wan hulò
sanean.

Kam soging hulu tay bong doun
la. Sotu gal kamò du handaw kam
doun soging hulu.

Kam koyu banlay la takuy ngom
gunù. Kam lamisæ takuy na kam
bangkù sal lamwot bà koyu. Tay
dè nù bà gunù sal lamwot bà koyu.

Koyu muhan mò sanuk.

Tadu kamò takuy du ka sok laan
dù kam koyu?

Lingun Taboli

Hayohò Sit

Yohò yohò sit hulò,
Beam kan dou halay hulò,
Tak banlihu bà Tiwò
Balihu du saganay hulò
Yohò yohò sit hulò.

Yohò yohò sit hitam
Bè galà kom sadalam
Là kanaham du kom yahan
Dang nit bitil hitam
Son kanan bungu nalam
Yohò yohò sit hitam.

Yohò yohò sit kalbà
Beam ukal do anadà
Kagutaham tagut mà
Takiyà lanumà
NA kafilan tahà
Yohò yohò sit kalbà.

Yohò yohò sit buling
Là gultam du dou kamagi
Lomi nuwit la gu bà mohin
Yohò yohò sit buling.

Yohò yohò sit baletè
Beam ukal lankewè
Kagutam tagut yè
Kamagi là nekè
Salagi là mufè
Yohò yohò sit baletè.

Dilong Ngà

Baybi baybi

Beam hogow alaan

Kom ngà logi

Wan ulal sagali

Nù ta doun lanawi

Baybun baybun

Beam hogow alaan

Kom ngà libun

Wan ulal sadafan

Nù ta doun lanobung.

Ko ko ko
Silungan dou ngà
Lamiag batolo
Lamwek komò hanto
Gal samnil kalo
Lomi kol kamoho.

Wak wak wak
Silungan dou ngà
Lamwek tanalak
Lomi kol malak
Ngà gu da buwak.

Hek hek hek
Silungan dou ngà
Lamwek komò sebek
Kol gu talahek
Kol lomi hehek.

Ngà Lambalay

Hò da kun ngà Lambalay
Nungol bak ohu mool sabong
Keng kò kokosam sabotù taloyong.
Hotun ta bulul Lamtut
Keng tainingkukam kalutang lunut.

Don don dawolon
Kitay lafò balowon
Kansaw kasolaw
Libutù law kamadaw
Hanok idang lam matahu
Tui talugan kamedew
Laan nù bong busaw
Kadingan nalaw
Katumbe hayay.

Hulungì Samfala kò

A KA LÀ

1. Ohu kò Chongo?
2. Ngà nadung kò Caring?
3. Kàlet kò Kabang?
4. Intì Aning kò Peling?
5. Kukù kò ngà ying?
6. Lamnaw kò bulà Bantay?
7. Halwa safabal halwa kò?
8. Ngà nadung kò Pilar?
9. Hitam kò utu Mà Dì?
10. Tuwoli Pilar Nena kò?
11. Bungu kò tafayà?
12. Ongot kò talasà keng kò
kangal la logi?

Tanodoam

1. Tau du wan intian là nuan bà
gunù?
2. Tau du wan kalitun huloan?
3. Tau ma du saning basa?
4. Tau du tamomò kaOnuk Bulow
kat kadaw?
5. Tau du mò kan manom bà Pilar?
6. Tau du halo kukub onuk melel?
7. Tau du wan ngà inti?
8. Tau du bamlay du ngà inti?
9. Tau du bamlay du kaErnesto
kalokub lafò?

Samfalahi na Mudeli

1. balanting	6. kam tiol
2. ngà	7. bulà
3. diyo	8. saning
4. kahun	9. kam soging
5. mosol	10. kalokub

Samfalahi na Tanuladam

1. kam kalenge	8. kam kukub onuk
2. kam ohu	9. kam botu
3. kam ngà onuk	10. kam koyu
4. kam lam hulu	11. kam kulad
5. kam baki	12. kam huyow
6. kam lamisa	13. kam doun
7. kam bangkù	14. kam utu

Samfalahi na Mudeli

1. kam tadak	9. kam tafayà
2. kam talumfà	10. kam manegà
3. kam bakya	11. kam tau habalù
4. kam tindà	12. kam tambobang
5. kam ongot	13. kam samakay
6. kam lamisa	14. kam bangkù
7. kam kukù	15. kam kudà
8. kam kalenge	16. kam iwas

Samfalahi na Tamiladam

Inti Aning

Ngà Tit Onuk Bulow

Saddò Pepe

Kukù Ptiar

Samfalahi na Mudeli

mogow	atad
nuwa	tamobong
haiwa	lamafang
maloy	nù
bamli	tudà
malo	mò namò
tamogo	suwat
hanù	namò
lamwot	ton
moyò	handam
samilà	moyò
balay	banos
tamngal	mon

Bud Tanodoam

1. Tadu halwa du ni?
Mò takuy kules lagiling.
Namu takuy kam talumfà,
kam bakyà, na kadè kam
sanaam du. Boluy la ni
kam tiol ohu.

2. Using hitam.
Kakaw bulow.
Tangonu hait hitam.
Tangonu malon bulow.
Tangonam boluy kam hait?
Tangonam boluy malon?

Namò

1. Banogulam balanting.
2. Tulonam kum tau du bamogul
balanting?
3. Katangam kalitun.
4. Haloham lam dafel.
5. Hansuam el lam hugad.
6. Sanolokam dumuham sagabot
safalwa kom.
7. Nengengam mastalu.
8. Samngali sangal abelè ma.
9. Nugudam saal. Ugudam du kam
doun soging meking.
10. Hansuam kam huyow tonok ta
lamisa.
11. Hanuam ta kuluham hanmuam.
12. Hanuam sabalà hosoam hanmuam.

Bud Namò

1. Tanuladam yum wan hifihan
bada laan dù sumungan.
2. Tanuladam wan yum fat tihan.
3. Tanuladam ngà onuk. Batakam
du hulò.
4. Tanuladam iwas. Batakam du
bulow.
5. Tanuladam talumfà. Batakam
du hitam.

Samfalahi na Mudeli

katang	mabak	makan
samngal	moyong	lamafans
namò	mani	atad